Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1938-02-14, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Buvau pas Adolpą keletą kartų.

Mielas Juozapai,

Buvau pas Adolpą [1] keletą kartų. Įstaigose dariau visus žygius, kokie tik buvo galima, – kas man buvo prieinama [2]. Man buvo pažadėta: „Padarysiu visa, kas galima“. Kad visai paleistų, aš nesitikėjau, bet įspūdį gavau, kad šiek tiek sumažins. Įstaigose man pasakė: „Kad baisiai išpūtė tą bylą, ir pasidarė beveik politinio pobūdžio“. Turėjau ir aš sutikti, kad visko šiuo tarpu dar padaryt negalima. Šiandie – rytoj rezultatai paaiškės [3].

Seniai nerašei [4], kaip Jūsų visų sveikata? Mes labai sąžiningai gripu sergame. Kad niekam nebūtų skriaudos, sergame pasivaduodami, taip pat jis niekuomet iš buto neišsikraustytų.

Nuobodoka kiek, bet ką gi padarysi! [1r] //

Aš jau padaviau prašymą į Taupomąsias kasas dėl kredito triobai [5]. Beveik kad pažadėjo, – netrukus gausiu atsakymą. Jei duos – tai rudenį jau būsiu gaspadorius. Mokėjimo sąlygos – 200 Lt į mėnesį (įskaitant čia ir %). Žvyrą jau veža – kol kas moku po 5 1/2 už kub. metrą. Mediniems namams (su garažu) žvyro reikės apie 80 kub. metrų! Ar tu turi šiai vasarai kokių planų dėl sklypo tvarkymo? Jei turi – padėsiu tvarkyti, vis tiek šiemet aš jau dažnai buvosiu savo sklype. O gal parduoti jį nori? O kaip kokius nors mokesčius tu moki už sklypą ar nemoki nieko?

Labų dienų tau [6] ir p. Bronei [7] nuo mūsų visų [8] –

Jūsų Balys.

1938. II. 14 [1v] //

KOMENTARAI

[1] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis, Pašto valdybos direktorius. Nuo 1933-10-14 kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1935 m. vasario mėn. Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu dėl milijoninės pašto ženklų aferos (didelės vertės pašto ženklų grobimo, jų neteisėto pardavinėjimo, pašto ženklų klastojimo). Jam skirta 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo, konfiskuotas turtas, priteista atlyginti valstybei padarytus nuostolius.

[2] 1938 m. švenčiant Lietuvos valstybės nepriklausomybės dvidešimtmetį, Balys ir Juozapas Sruogos tikėjosi, kad Prezidentas Vasario 16-osios išvakarėse sumažins ir nuteistam broliui skirtąją bausmę, pakeis ją lengvesne. Todėl rašytojas aiškinosi malonės prašymo galimybes, konsultavosi su Kauno apygardos teismo prokuroru Juozu Brazinsku, ieškojo būdų, kaip patekti ir pasitarti su kitais įtakingais teisininkais – teisingumo ministru Boleslovu Jonu Masiuliu, jo pagalbininku, Teisingumo ministerijos generaliniu sekretoriumi Antanu Drevinsku:

„Mat, sąryšy su jubiliejiniais metais kilo mums sumanymas – paduoti malonės prašymą. Buvau tuo reikalu kalbėtis su p. Prokuroru. Jis minčiai pritarė, sakė, reikia būtinai duoti. Be to, besikalbant jis prasitarė: uždėtoji bausmė (sudėtinė: 8 + 7), nors ir nėra visiškai priešinga įstatymams, bet vis dėlto tai buvo pirmas atsitikimas mūsų teismų praktikoj, daugiau nebepasikartojęs. Blogiausia, kad advokatai neprašė sumažinti. Taip esą ir išėjo. Žinoma, jis (kaip ir aš) nesitiki, kad visai būtų dovanota, bet gali būti gerokai bausmė sumažinta. Sako, visa priklausys, kaip referuos p. Ministeris p. Prezidentui. Toliau patyriau (jau kitoj vietoj), kad referuoja ne Ministeris, bet Viceministeris, – jam tai pavesta. Tokių prašymų esą labai daug, jis į savaitę 2 kartu tuo reikalu važinėjąs Prezidentūron. Pats Ministeris į tuos reikalus visiškai nesikiša. Reikėtų kalbėtis su Viceministeriu, bet, deja, man tai sunku padaryti“ (Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, iš Kauno – į Tilžę, 1938-01-20, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 304, l. 1r).

[3] „Dera pastebėti, kad šventės išvakarės tapo gera proga suteikti amnestiją Klaipėdos krašto pronacistinių partijų lyderiams ir nariams, kurie 1935 m. buvo nuteisti už rengtą perversmą Klaipėdos krašte. Malonė buvo suteikta Socialistinės tautos sąjungos vadui Ernstui Neumannui, buvusiam jo pavaduotojui Viliui Bertulaičiui, Ernstui Rademacheriui, kurie buvo nubausti nuo 10 iki 12 metų sunkiųjų darbų kalėjimo. Amnestija buvo suteikta ir buvusiems vieniems iš socialistinei darbo sąjungos (CSA) lyderių – baronui ir Klaipėdos apygardos teismo vyriausiam prokurorui Hansui Ropui. Be jų, malonė buvo suteikta dar 12-ai asmenų, kurie buvo nuteisti už perversmo Klaipėdos krašte organizavimą 1934 m. Suprantama, šis amnestijos aktas buvo Vokietijos spaudimo ir reikalavimų tenkinimo rezultatas“ (Darius Barasa, „Paskutinis Lietuvos nepriklausomybės sukakties minėjimas Klaipėdos krašte 1938 m. I d.“: Pranešimas, Šilutė, Hugo Šojaus muziejus, 2018-02-18, žr. Šilainės kraštas, in: https://www.silaineskrastas.lt/kultura/silaines-sodas/paskutinis-lietuvos-nepriklausomybes-sukakties-minejimas-klaipedos-kraste-1938-m-i-d), (2026-08-04).

[4] Išliko tik Juozapo Sruogos rašyto laiško – atsakymo Baliui Sruogai fragmentas, kuriame Juozapas Sruoga prašė brolio atsiųsti jam į Panemunės paštą neseniai išleistą poemą „Giesmė apie Gediminą“ (1938), kad šį naujausią rašytojo kūrinį galėtų perduoti Vabalninko viešajai valstybinei bibliotekai, kurią rėmė knygomis; pranešė apie rengimąsi Vasario 16-osios proga vykti į Klaipėdą pas gubernatorių Jurgį Jurą Kubilių; papasakojo apie išvyką į Karaliaučių, kur įvyko didelis vokiečių priėmimas, kuriame dalyvavo nacistinės Vokietijos politiko Ericho Kocho pavaduotojas ir kiti naciai, vokietinę Mažąją Lietuvą („Daug rudoj uniformoj ir vienas net juodas (SS). Visi jaunikliai, bet užima aukštas vadovaujančias vietas. Rektorius irgi rudas; iš pažiūros atrodo, kad tai ne rektorius – o koks tai nesusipratimas“) (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1938-02-16, prierašas 1938-02-18, [nepilnas rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 856, l. 1r–v).

[5] Balio Sruogos paaiškinimas, kodėl jam reikalinga paskola: „1. Sklypo reikalai. Mūsų sklypas yra pirktas 1935 metais, kada sklypų kainos buvo labiausia nukritusios, – mokėta po 2,5 Lt už kv. mtr. Ir tuomet tame rajone sklypai buvo daug brangesni, – net menkesnės rūšies ir blogesnės situacijos sklypai. Už tokią kainą sklypas buvo galima pirkti tiktai iš banko, kuriam pirktasai sklypas buvo praskolintas. 1937 metais už gretimus sklypus buvo jau mokama po 6,5–7 litus, – šiais metais siūloma jau daugiau. Apskritai, sklypų kains tame rajone labai pakilo ir teberodo tendencijos kilti. Pagaliau mes, sklypų savininkai, 1937 m. prasivedėme vandentiekio magistralę, – tai savo rėžtu vėl kelia sklypo kainą. Be to, mūsų sklypo labai ypatinga palanki situacija: negresia pavojus, kad bus užstatyta priešinga gatvės pusė (ten yra senų fortų liekanos, teka upelis, yra bažnytinė žemė), – reginys pasiliks atviras, miesto sklypą paverčiąs į vasarvietę. Dabartinė sklypo kaina būtų mažų mažiausia 9 000 litų, – po 6 Lt už kv. metr.

Visas sklypas yra aptvertas aukšta lentelių tvora, kurios kaina siekia iki 1 000 Lt. Iš šiaurės pusės yra pasodinta eglių gyvatvorė, aplink sklypą yra prisodinta akacijų, kaštanų, klevų, liepų, uosių, alyvų. Yra pasodinta vaismedžių sodas (obelys, kriaušės, slyvos, vyšnios, agrastai, avietės, serbentai, braškės). Pasodinta įvairių dekoratyvinių krūmų, padėti pagrindai planingam gėlynui. Žemė jau sutvarkyta, įtręšta. Visa tai tektų taip pat įkainuoti ne vienu šimtu litų.

2. Statysimi trobesiai. Gyvenamieji pusantro aukšto vieno buto namai bus pastatyti pagal pridedamąjį planą, deja, su kai kuriais pakeitimais. Namų ilgis bus ne 11, bet 11,5 metrų; antras aukštas bus taip pat iš ištisinių rąstų (ne iš trumpų rąstelių, kaip plane parodyta); antrojo aukšto lubos bus lygios (ne nuolaidžios, kaip plane); valgomojo kambario langai bus daug praktiškiau sutvarkyti; įėjimas į virtuvę bus ne iš šono, bet iš namų galo; antras aukštas bus kiek didesnis, negu plane; po namais bus įrengta rūsys ir skalbykla; bus vandentiekis, o kanalizacija bus įvesta biologinio filtro sistema. Bus pastatytas mūrinis (baltų plytų) sandėlis–garažas, skarda dengtas.

3. Namų statymas. Namai yra statomi provincijoje, „ūkiškai“. Buvo nupirkta ypatingai palankiomis sąlygomis pasitaikiusi miško skersinė (kainavusi beveik 1 200 Lt), antra tiek buvo iškirsta savo miške (t. y. Vandos Sruogienės tėvo miške). Savais arkliais ir darbininkais visa medžiaga buvo suvežta, buvo atsigabentas garinis pjūklas ir visa medžiaga supjauta). Be to, paimta daug atsarginės medžiagos (iš V. Sruogienės tėvo išteklių). Dabar visa medinė medžiaga jau yra – sienoms, balkiams, gegnėms, grebėstams (ir juodgrindims!), luboms, laptams, šlengėms, durims, langams, lentoms namams apmušti iš lauko, vidaus spintoms ir tt. Langai ir durys jau dirbami Viekšniuose. Gegužės mėn. namai bus vietoje sukirsti ir gabenami į Kauną geležinkeliu. Taip pat yra vežamas į sklypą žvyras statybos reikalams (jo reikės apie 80 kub. mtr.).

5. Paskola ir jos grąžinimas. Pinigus norėtume gauti ne iš karto, bet statybai beeinant sąskaitoms apmokėti. Grąžinti norėtume sumokėdami kas mėnuo po 200 litų, pradedant rugs. mėn. (ar spalio 1 d. – tą laiką jau tikimės pesikelti gyventi į savo namus. Mes kas metai turime nenumatytų pajamų už literatūros darbus (aš ir žmona). Teisybė, šios pajamos yra nereguliarios, dėl jų sunku būtų susirišti pasižadėjimais, bet vis dėlto jų esti. Pirmaisiais laikais tos pajamos eis baigti namams įrengti (tinkavimas, faneravimas etc.), o vėliau – jomis pagreitinsime skolos išmokėjimą. Aš jau esu buvęs V. TAUPOMŲJŲ KASŲ skolininkas, – buvau pasiskolinęs 8 500 litų ir juos grąžinau keliais metais anksčiau, negu reikėjo. Ir dabar esu tikras, kad galėsiu visą skolą, jei tik sveikas būsiu, sumokėti per 5–6 metus. Su mažesne paskolos suma, kaip 12 000 Lt, dabar sunku būtų mums išsiversti. Baisiai negerai, kai pritrūksta lėšų ir negalima namų kaip reikiant įrengti, kai pasilieka įvairių spragų ar kai tenka dar į privačias skolas bristi. Tuomet ir namai nustoja savo prasmės. Todėl tad labai prašyčiau paskolos sumos nemažinti, – baisiai nesmagu būtų atsidurti padėty, kuri apibrėžiama: nei pakartas, nei paleistas.

Aš ir žmona dirbame valstybės įstaigose pagal savo specialybes, turime įstatymo numatytąsias kvalifikacijas. Atrodo, nebūtų pagrindo mumis nepasitikėti“ (Balio Sruogos prašymo paaiškinimas Kauno miesto Valstybinių kasų Finansų skyriui, Kaunas, 1938-02-09, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 971, l. 1–3r).

[6] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausiasis Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, URM tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[7] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona.

[8] Juozapui Sruogai ir jo žmonai Bronei Sruogienei linkėjimų siuntė: Balys Sruoga (1896–1947) – VDU universiteto Kaune Humanitarinių mokslų fakulteto profesorius; Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997) – Balio Sruogos žmona, istorikė, Kauno III valstybinės gimnazijos istorijos mokytoja, tos pačios gimnazijos inspektorė; Dalia Sruogaitė (1925–2015) – Balio Sruogos ir Vandos Daugirdaitės-Sruogienės dukra, Kauno III valstybinės gimnazijos penktos klasės mokinė.